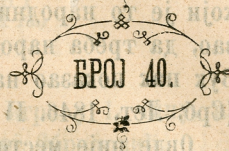

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ ЧЕТИРИ ПУТА НА НЕДЕЉУ НА ПО ТАБАКА. — СТОЈИ ЗА НОВИ САД 40, А НА СТРАЊУ 60 НОВ. МЕСЕЧНО. — ЗА ОГЛАСЕ
НАПЛАЂУЈЕ СЕ ОД ЈЕДНЕ ВРСТЕ 3 НОВ. И 30 ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ.

ДОПУНЕ И ИСПРАВКЕ ЗА „ГРАЂУ ЗА ИСТОРИЈУ СРП. ПОЗОРИШТА“ од Јована Ћорђевића.

(Наставак.)

„Утопије“ су свагда болестан симптом и код појединих људи и код читавих народа. Ми Срби имали смо у себи од вајкада приличну порцију тога духовног опијума. С тога смо и страдали тако често. Увек смо се уздали у нешто изван нас, а ретко „у се и у своје кљусе.“ Желели смо, да летимо онде, где смо могли само корачати, па смо остали, где смо, или смо још поишли у назад.

Тако је било и с овом утопијом о општем књижевном језику. Нико се не хте запитати, је ли то и могуће, је ли бар и вероватно? Нико не хте причекати, оће л' то и други Славени примити; нико не хте погушати, да се бар ми сами најпре споразумемо о начину, како да прекројимо овај наш сиромашни и кукавни матерни језик, да од њега постане богати и силни општеславенски језик, који ће светом дрмати.

О томе свему нико није водио бриге. Сви беху уверени само о потреби, да језик треба прекрајати, и сваки га је прекрајао на свој начин. И тако место да се ујединимо у језику са свима Славенима, ми смо се још сами као Срби поцепали, и то не само на два табора, српски, куда спадају Доситеј и Вук, и славеносрпски, куда спадају скоро сви остали писци онога првога времена, него се и сам славеносрпски табор поделио на толико странака, колико је писаца било. Друкчије је славенисао Мразовић, друкчије Сава Текелија, друкчије Вујић, друкчије Видаковић, друкчије Стојковић и Соларић, друкчије Мушички. Шта више и сваки од њих друкчије је славенисао у својим разним делима, друкчије у својим млађим и старијим годинама!

Ето какви беху плодови те злосрећне утопије о општеславенском језику и о нашем великом светском положају. Варљивом фантому за љубав жртвовали смо оно, што је сваком народу најмилије и најсветије; па у место да постанемо први народ на свету, дошли смо у опасност, да останемо последњи од свију, и љуљушкајући се у варљивим сновима о господарству над читавим светом, дошли смо у опасност, да се једнога јутра пробудимо као туђе слуге.

Са црквенославенским језиком усисали смо у себе нешто свечано, величанствено, свето — али и мртво. Грлили смо мумију, а бегали од живота, и то баш онда, кад се цела Европа, кад су се сви мали и велики народи око нас из дугог мртвила на нов живот будити почели.

Само кад ово имамо на уму, можемо појмити и изјаснити, за што је за нас тако мало плода било и од реформаторске епохе Јосифа II., и од великог покрета француског. Светиња и мртвило славенског језика стајаху на путу свакој реформи, свакој промени.

Доситеј се појавио с првом српском књигом: али он беше сматран од тадашњих поборника славеносрпства као неки нови Лутер, као јеретик, и због језика, којим је писао, али још више (и то од свештенства), због полемичног садржаја његових књига. Доситејево су се књиге јако читале, па и преписивале у народу; али не треба заборавити, да је било и фанатика, који су његова писма купили и спаљивали.

На тридесет година после Доситеја појавио се Вук Караџић. Њих је обојицу врло добро карактерисао Суботић овима речма: „Доситеј је увео народни језик у књиге, Вук нам је показао,

који је то народни језик; Доситеј нам је показао, да треба народним језиком књиге писати, Вук пак показао нам је, како треба да пишемо.“ (Срб. Лет. 1846. IV. 121.)

Овде није место, да набрајам Вукове заслуге за народ. Оне су сад већ опште познате и припознате. Овде ћу само да одам хвалу и дивљење његовом моралном јунаштву и постојанству, с којим се у борбу упустио са оноликим силним, моћним, а уз то до фанатизма огорченим и заслепљеним противницима, па јету борбу све до краја и издржао, док није — победио. Колико се год поносим Вуком за све оно, што нам је скупио и написао; још више се поносим њиме, што нам даде пример, како се војује за идеју. Дуго време сам самцит, без имена, без имања, без одлична положаја у свету, стрпљиво и мирно је одбијао Вук све стреле подсмеја, прогонства, мржње, опадања и потварања; само са оружјем истине у руци, а са надом победе у грудима војевао је Вук опуних педесет година за своју идеју, не клонувши ни за тренутака духом, и кад је легао у гроб, легао је с мирном савешћу, да се није узалуд трудио и мучио, да су његова начела већ свуда у народ продрла, и да је још за живота нашао, ко ће његово трудно дело наставити и довршити. Слава његовом спомену!

Стратимировић је постао митрополитом 1790. Њега је темшварски сабор изабрао, као најмлађег од свију владика. Тада му беше истом 34 године. Народ се надао добром од тог избора; мислило се, да ће човек млад с већом енергијом предузети реформе, од којих се народ своме напретку надао.

Али се те лепе наде не испунише. Нити би што од семинарије, нити од главних народних школа у епархијама. Има их, који га правдају тиме, што му је у почетку деликатан положај био према владикама, који сви беху од њега чином и годинама старији. Могло је од њиове стране бити опозиције, тако веле. Ово није довољан изговор, па да и јест, не би се тиме могао правдати због семинарије, која се тицала његове дијецезе, а ни због осталих школа, које су се могле заводити једна по једна, чим би се који млађи од њега где завладичио. — Говори се и

о препонама од стране државне власти, која би у свима реформама назирала слободњачки дух, јакобинизам. Мислим, да ни то не стоји; јер држава није сметала отворању школа, чим је потврдила и карловачку и новосадску гимназију.

Било шта му драго, доста је то, да за цело време његова дуга живота све остаде по старом. О семинарији није хтео ништа чути ни доцније. Још г. 1827. одговара он Сави Текелији, да није семинарија најпреча потреба народна, него избор нових владика. (Срб. Лет. 1861. II. 157.)

При оваким околностима вредно је да погледамо, како смо стајали од 1790. до 1825. с народним језиком и народном књижевношћу, и како смо могли стајати и с једним и другим, да смо којом срећом имали више својих школа, и више своје у народном духу образоване интелигенције.

Школе саме по себи не би су могле тако лако разбити окове, у којима је стењао народни језик. — У основним школама што се год предавало, било је или црквенославенским, или славеносрпским језиком писано; ту дакле о развитуку матерног језика није могло бити ни говора, и још је била срећа, ако школа у детету није искварила и оно, што је код куће од матере научило. — Школе средње (главне народне, гимназије) нису ван Ср. Карловаца и доцније Н. Сада нигде на другом месту биле заведене; а да су и биле, стајале би опет под врховним надзором црквених главара, којима је чист српски језик био „јерес.“ Уз то знамо, да и у самој карловачкој и новосадској гимназији врло дуго није био предаван српски језик, па и кад се почео (тек пред г. 1848.) предавати, предаван је био по начину „препотонском.“ — То све стоји. Али ја овде и не говорим о граматици, већ о језику; говорим о приликама, које младог човека могу побудити, да заволи свој матерни језик, да почне о њему мислити, читати, у њему се вежбати; и велим, да би се у тим школама ипак побудило колико толико свести и отпора ономе противнародном правцу, који се у књижевности беше одомаћио. Ова свест можда би била мања у мањим местима, н. пр. у Карловцима, у Пакрацу; али би у већим варошима отела више маха, особито где би нашао међу професорима и који књижевник.

ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ СРПСКОГ ПОЗОРИШТА.

(Наставак.)

42. „Париски колотер,“ позоришна игра у 2 чина, написао француски Бајар, с немачког превео Л. Телечки.

43. „Катарина,“ или „Златан крст,“ позоришна игра у 2 чина, написао француски Бразије, превела Јелена Д. Матића.

44. „Радознале госпе,“ шаљива игра у 4 чина, написао талијански Голдонија, превео и посрбио Стојан Новаковић.

45. „Ко је господар у кући,“ шаљива игра у 1. чину, написао немачки Бан, превео и посрбио Миљко.

46. „Пуковник од 18 година,“ шаљива игра у 1 чину, написао француски Мелвиљ, с немачког превео Л. Телечки.

47. „Ћушка по што по то,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Диманоар, с немачког превео и посрбио Ђ. Рајковић.

48. „Сан на јави,“ слика из прошлости српске у 1. чину, написао др. Ј. Суботић.

49. „Сан Краљевића Марка,“ алегија у 3 чина, написао Ј. С. Поповић.

50. „Тридесет година из живота једнога карташа,“ позоришна драма у 3 чина, написао (?), с немачког превео Пекаровић.

51. „Крштено писмо,“ шаљива игра у 1. чину, написао Ифланд, превео и посрбио Милан А. Симић.

52. „Добрила и Миленко,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.

53. „Вилхелмо Тел,“ драма у 5 чинова, написао Шилер, превели С. Д. К. и Ј. Ђорђевић.

54. „Дамон,“ позоришна игра у 1. чину, написао Лесинг, превео Доситеј Обрадовић.

55. „Цвети српске,“ драма у 5 чинова, написао Матија Бан.

56. „Већеслав IV., краљ чешки,“ драма у 5 чинова, написала немачки Бирх-Пфајферова, превео С. Д. К.

57. „Уделите сиротињи!“ позоришна игра у 2 чина, написао француски Премареј, превео М. И. Стојановић.

58. „Граничари,“ позоришна игра у 3 чина, написао Ј. Фрајденрајх.

59. „Јунаци,“ шаљива игра у 1. чину, написао француски Марсан, превео Н. Н.

60. „Марија Стуртова,“ драма у 5 чинова, написао Шилер, превели више њих.

61. „Посмртна слава кнеза Михаила,“ слика из народног живота у 3 чина, написао Ђ. Малетић.

62. „Поштењаци,“ шаљива игра у 4 чина, написао француски Барјер и Каланди, с немачког превео Јован Хаџић.

63. „Гроф Есеке,“ драма у 5 чинова, написао немачки Лаубе, превели Д. Јоксић и Ј. Ђорђевић.

64. „Иза кише сунце“ (Ружно време), шаљива игра у 1. чину, написао француски (?), с немачког превео Д. Јоксић.

65. „Шешир“ (сајдијин), шаљива игра у 1. чину, написала француски Жирарденовица, с немачког превео Д. Јоксић.

66. „Силом болесник,“ шаљива игра у 3 чина, написао француски Молијер, с немачког превео В. Вежић.

(Наставиће се.)

Д И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Љубав није шала.“ „Школски надзорник“ „Честитам.“) Та три комада представљана су у четвртак 21. марта. Кад су нам комади тако познати, као та три, на нас опет до краја занимају, као тога вечера: онда је знак, с једне стране, да су дела ваљана, а с друге, да су изврсно одиграна. У првом комаду особито се одликовао Ружић (песник), као свагда. Похвално ваља нам споменути све женске (Маринковићку, Л. Хаџићеву, Ј. Поповићеву, Л. Маринковићеву) и Добриновића, Л. Хаџићева показала је и у овом и у трећем комаду знаке напредовања. —

У другом комаду сви беху на свом месту, као обично; само Љ. Зорићева изађе први пут у улози Савете, али тако поуздано, као да је ту улогу више пута играла. Ова почетница, ако се уструди, имаће не само певањем него и приказивањем лепу будућност. Рашић је само као писар у муцању мало претеривао. — Трећи је комад, у скупу и појединце, најбоље одигран тако, да никоме нема замерке. — Ко радо ужива у доброј игри, а не све једнако у „новим причама,“ нека походи само оваку представу!

Б.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

54. ПРЕДСТАВА.

У П. ПРЕТПЛАТИ 10.

У НОВОМЕ САДУ У ЧЕТВРТАК 11. АПРИЛА 1874.

МЛЕТАЧКИ ТРГОВАЦ.

Позоришна игра у 4 чина, од В. Шекспира, превео Ј. Петровић, за српску позорницу удесио А. Хаџић.

(Овај је превод добио расписану награду од позоришнога одбора у Загребу.)

О С О Б Е:

Дужде од Млетака	Петровић.	
Марокански кнежевић) просиоци порцијини	Суботић.
Арагонски кнежевић		Лукић.
Антонио, млетачки трговац	Зорић.	
Басанио, његов пријатељ	Марковић.	
Соланио) пријаљи антонијеви	Пешић.
Соларино		Лукић.
Грацијано	Сајевић.	
Лоренцо, љубавник Ђесикин	Недељковић.	
Шајлок, чивутин	Ружић.	
Тубал, чивутин, његов пријатељ	Божовић.	
Ланселот Гобо, слуга шајлоков	Добриновић.	
Стари Гобо, отац ланселотов	Рашић.	
Порција, богата наследница	Д. Ружићка.	
Нериса, жена пријатељица	Л. Маринковићева.	
Ђесика, шајлокова кћи	Л. Хаџићева.	
Слушаче порцијино	В. Хаџићева.	

Млетачки сенатори, званичници судбеног двора, тамничар, слуге и други пратиоци. — Збива се час у Млецима, час у Белмонту, у порцијином двору.

У недељу 14. марта по други пут: „ЖЕНЕ У УСТАВНОМ ЖИВОТУ.“ Шаљива игра у 3 чина, од Коломана Тота, превео Јустин Милан Шимић.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

Како је већ истекла прва претплата, то се умољавају они наши поштовани претплатници, који у име друге или треће рате што дугују, да тај дуг свој што пре изволе намирити.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.